

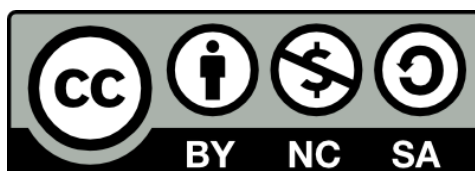

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+ project Ervaringsdeskundigheid in de GGZ

Implementatie in Nederland van opleidingen voor ervaringsdeskundigen in de GGZ op niveau 4 en 5 van het Europese Kwalificatiestelsel

Attribution-NonCommercial-ShareAlike
CC BY-NC-SA

This license lets others remix, adapt, and build upon your work non-commercially, as long as they credit you and license their new creations under the identical terms.

Project coördinatie

Grone-Bildungszentrum für Gesundheits-
und Sozialberufe gGmbH

Anna Block

Tel.: 0049 (0) 4165 80370

Mail: a.block@grone.de

www.grone.de

Ontwikkeld door

Cordaan en

GGZ Noord Holland Noord

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Inhoud

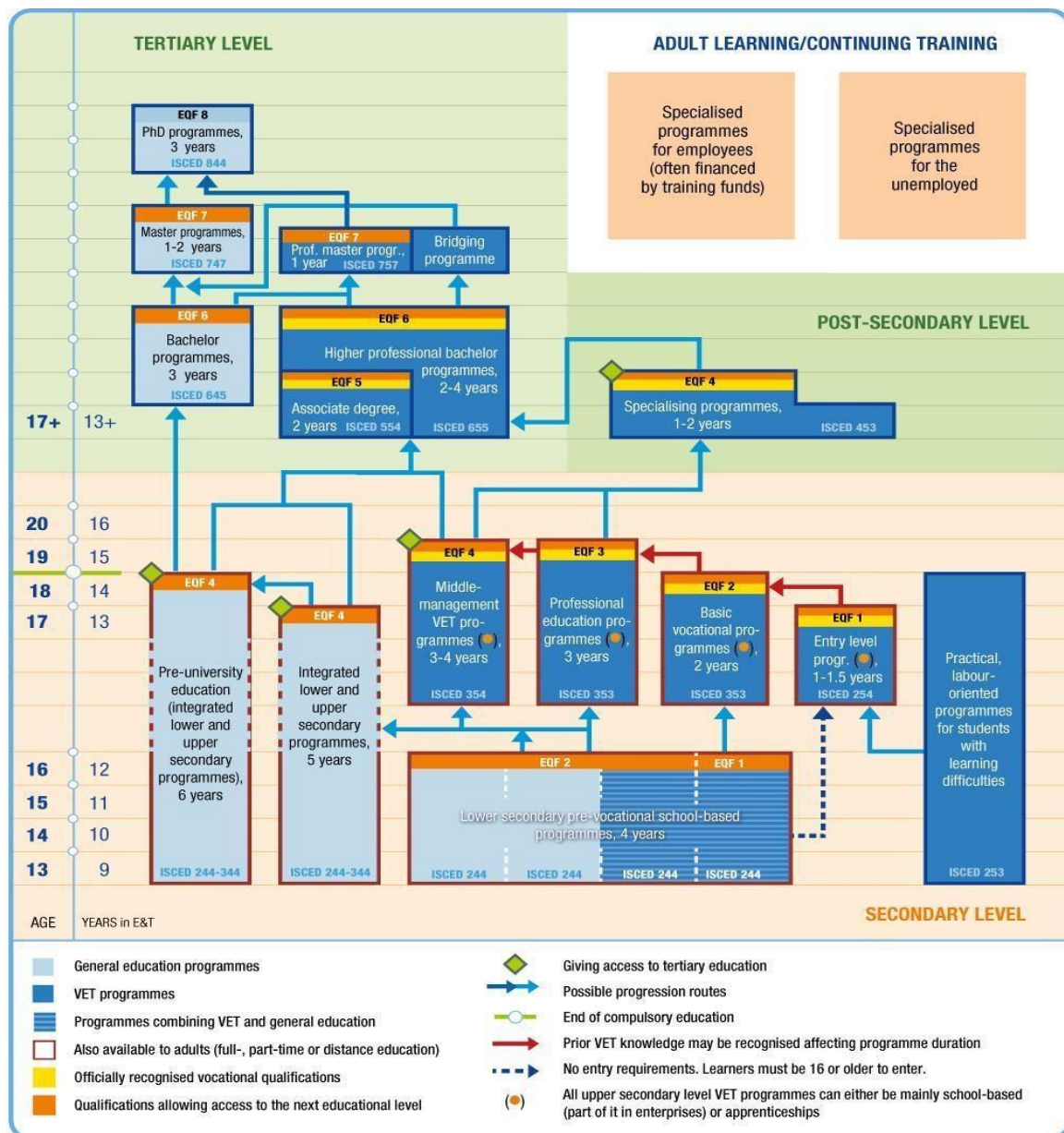
- 1. Beschrijving van het Nederlandse Onderwijsstelsel.....3**
- 2. Implementatie in Nederland van opleidingen voor ervaringsdeskundigen in de GGZ op niveau 4 en 5.....9**

1. Beschrijving van het Vocational Education and Training (VET) systeem

Een kort overzicht geciteerd uit:

Cedefop (2016). Vocational education and training in the Netherlands: short description. Luxembourg: Publications Office. Cedefop information series. <http://dx.doi.org/10.2801/476727>

Figuur 1. Beroepsonderwijs en -opleiding in het Nederlands onderwijs in 2015

NB: ISCED-P 2011.

Source: Cedefop and ReferNet Netherlands.

Een van de uitgangspunten van het onderwijs in Nederland, dat gewaarborgd wordt door artikel 23 van de grondwet, is de vrijheid van onderwijs. Dit betekent dat er vrijheid is om scholen te vestigen, vrijheid om les te geven, en om de principes te bepalen waarop het onderwijs is gebaseerd (vrijheid van overtuiging).

Vrijheid om les te geven betekent dat zowel openbare als particuliere scholen vrij zijn om - binnen wettelijke grenzen - vast te stellen wat er wordt onderwezen en hoe. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ en het ministerie van Economische Zaken⁸ stellen kwaliteitsnormen die van toepassing zijn op zowel door de overheid als door de overheid gefinancierd privé -onderwijs. Deze normen schrijven voor welke vakken moeten worden bestudeerd, de verwachte leerresultaten, de inhoud van nationale examens, het aantal lesdagen / -uren per jaar, vereiste kwalificaties van docenten en plannings- en rapportageverplichtingen. Ze geven ook ouders en leerlingen inspraak in schoolzaken.

Onderwijs is verplicht voor leerlingen van 5 tot 16 jaar. Personen van 16 en 17 jaar (op 1 augustus van welk jaar dan ook) zonder een algemene of basisberoepskwalificatie op hoger secundair niveau (in het diagram: tenminste VWO, HAVO of MBO-2, EQF 2) zijn nodig om te blijven leren, de zogenaamde 'kwalificatieplicht'. Deze regeling is in 2008 ingevoerd om vroegtijdig vertrek uit onderwijs en opleiding te verminderen.

Het Nederlandse onderwijs- en opleidingsstelsel bestaat uit de volgende onderdelen:

- (a) basisonderwijs (PO, primair onderwijs) op ISCED 1 is voor leerlingen van 4 tot 12 jaar.
Duur is acht jaar;
- (b) buitengewoon onderwijs op lager en middelbaar niveau (SO / VSO, speciaal onderwijs / voortgezet speciaal onderwijs) is voor leerlingen van 3 tot 20 jaar met leer- of gedragsproblemen en / of mentale, sensorische of fysieke handicaps;
- (c) algemeen voortgezet onderwijs (AVO, algemeen voortgezet onderwijs), ISCED 2 en 3, omvat drie soorten:

¹ Vervolgens in deze publicatie aangeduid als Ministerie van Onderwijs ⁸ Alleen voor groen / agrarisch onderwijs

- (i) voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (geïntegreerd lager en hoger voortgezet onderwijs) (VWO, voorbereidend wetenschappelijk onderwijs) van zes jaar en leidend tot EQF4 (ISCED 244 na drie jaar; ISCED 344 na zes jaar). Dit bereidt studenten voor op het hoger onderwijs aan universiteiten en hoger beroepsonderwijs aan hogescholen. Voor kinderen van 12 tot 18 jaar, ook toegankelijk voor volwassenen;
 - (ii) geïntegreerde algemene en lager voortgezet onderwijsprogramma's (HAVO, hoger algemeen voortgezet onderwijs) van vijf jaar die leiden tot EQF4 (ISCED 244 na drie jaar; ISCED 344 na vijf jaar); deze bereiden zich voor op verdere studie in het hoger beroepsonderwijs. Na voltooiing is overdracht naar het vijfde jaar van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs mogelijk. Voor kinderen van 12 tot 17 jaar, ook toegankelijk voor volwassenen;
 - (iii) de twee algemene programma's (de theoretische en gemengde trajecten) binnen het voorbereidend beroepsonderwijs (theoretisch en gemengde leerweg) die leiden tot EQF 2 (ISCED 244) duren vier jaar en bereiden zich voor op verdere studie in het middelbaar beroepsonderwijs (en gedeeltelijk in het algemeen voortgezet onderwijs van het hoger secundair onderwijs). Voor kinderen van 12 tot 16 jaar, ook toegankelijk voor volwassenen. Dit type onderwijs wordt hieronder besproken als onderdeel van VET;
- (d) VMBO, voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs - kaderberoepsgerichte van de basisberoepsgerichte leerweg) leidend tot EQF 1 of 2 (ISCED 244). Deze duren vier jaar en bereiden zich voor op verdere studie in het middelbaar beroepsonderwijs. Voor de leeftijd van 12 tot 16. Dit type onderwijs wordt hieronder besproken als onderdeel van beroepsonderwijs en -opleiding. Naast deze programma's is er een apart praktisch, arbeidsgericht programma (PRO, praktijkonderwijs) beschikbaar voor leerlingen die niet in staat zijn een diploma van een VMBO-programma (ISCED 253; leeftijd 12 tot 18/19 jaar) te behalen, ook toegankelijk voor volwassenen);
- (e) programma's in het middelbaar beroepsonderwijs (ISCED 254, 353-354) (mbo, middelbaar beroepsonderwijs) voor leerlingen van 16 jaar en ouder, bestaan uit twee

tot vierjarige beroepsopleidingsprogramma's in vier studiegebieden op vier niveaus (MBO 1-4, EQF 1 -4). Als onderdeel van het Nederlandse beroepsonderwijs en -opleiding systeem, wordt dit type onderwijs hieronder in meer detail besproken;

(f) hoger (of tertiair) onderwijs heeft een beroepsopleiding en een algemene (academische) lijn:

(i) Het hoger beroepsonderwijs staat open voor studenten van 17 tot 18 jaar en biedt voornamelijk bacheloropleidingen (ISCED 655 / EQF 6) met een duur van vier jaar. Sinds 2011 zijn er ook tweejarige associate degree (AD) programma's (ISCED 554 / EQF 5) en professionele master degree (ISCED 757 / EQF 7) -programma's.

Aanbieders zijn hogescholen. Als onderdeel van het beroepsopleidingsstelsel wordt dit type onderwijs hieronder besproken;

(ii) wetenschappelijk / universitair onderwijs (WO, wetenschappelijk onderwijs); biedt bacheloropleidingen van drie tot vier jaar (ISCED 645 / EQF 6) en één tot twee jaar masteropleidingen (ISCED 747 / EQF 7) aan leerlingen van 18 jaar en ouder aan. Na het voltooien van een masteropleiding kunnen studenten doorgaan met promotieprogramma's (ISCED 844, EQF8);

(g) voortgezette beroepsopleiding en -opleiding (CVET) omvat een reeks beroepsgerichte of meer algemene cursussen voor werkzoekenden, werklozen, werknemers, zelfstandigen en werkgevers. 'Upper secondary initial' VET (IVET) -programma's kunnen ook functioneren als CVET.

Het Nederlandse onderwijssysteem speelt ook in op de behoeften van volwassenen zonder een (geschikte) kwalificatie. Er zijn twee soorten algemene volwasseneneducatie, open voor studenten van 18 jaar of ouder (onder bepaalde voorwaarden kunnen 16/17-jarigen ook deze vorm van onderwijs volgen). Basiseducatie (basiseducatie) is voor autochtone en niet autochtone volwassenen met leerachterstanden waarvoor opleiding of training niet verplicht is. Het richt zich op sociale en elementaire lees- en rekenvaardigheden. Algemeen voortgezet onderwijs voor volwassenen (VAVO, voortgezet algemeen volwassenenonderwijs) biedt algemene secundaire programma's (VMBO, HAVO en VWO).

Op hoger niveau biedt de Open Universiteit academische programma's voor volwassenenonderwijs; het biedt modulaire programma's en heeft open toegang.

Het onderwijssysteem heeft twee sporen (figuur 1). Na de eerste twee jaar voortgezet onderwijs (voortgezet onderwijs) kunnen jonge studenten volgen:

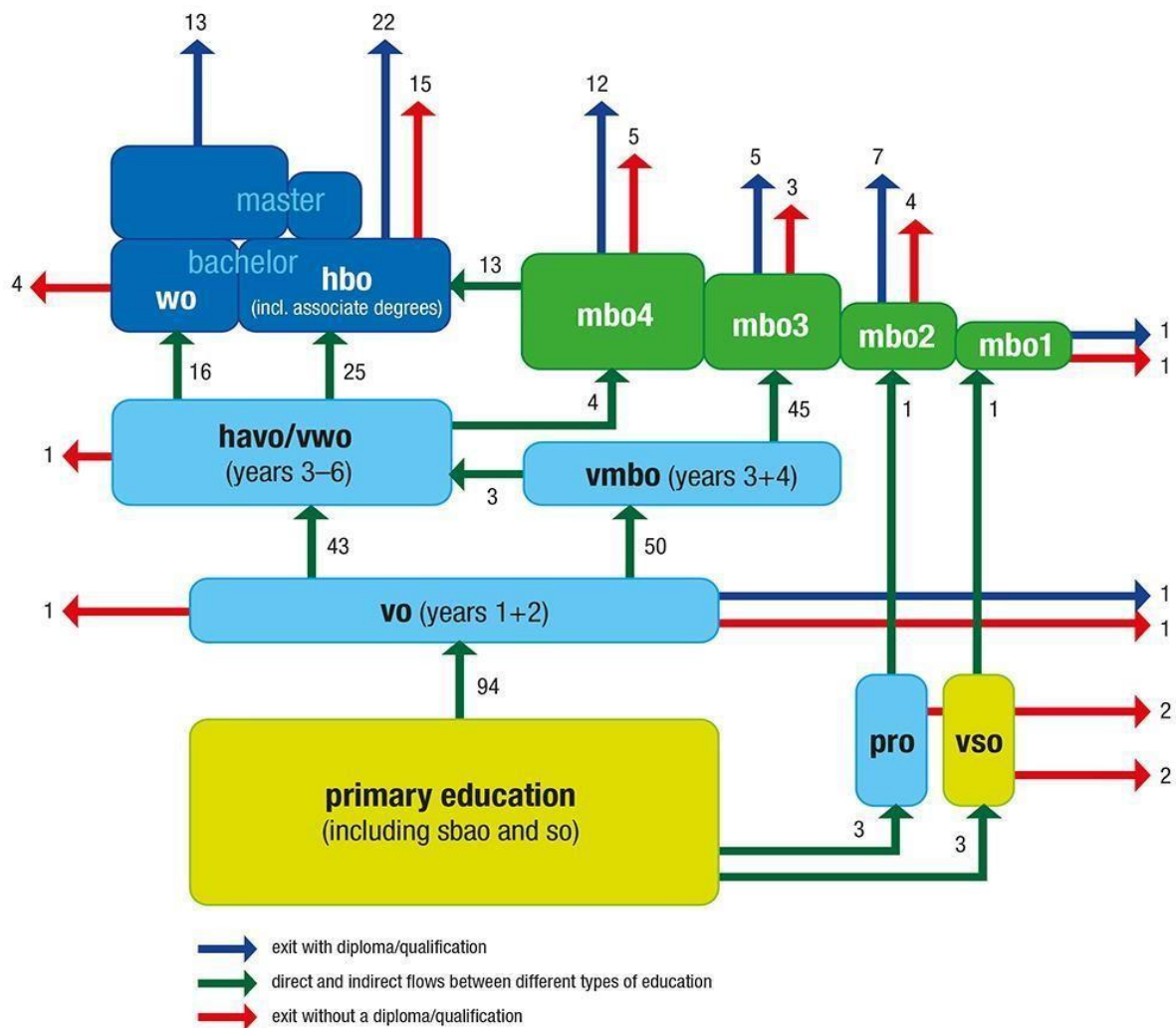
1. een algemeen traject, beginnend in het voortgezet onderwijs (havo, vwo) en met directe doorstroommogelijkheden naar het hoger onderwijs (hbo, wo);
2. een beroepsleerweg, beginnend in het VMBO (studiejaar 3, VMBO) met overstapmogelijkheden naar het middelbaar beroepsonderwijs. Het middelbaar beroepsonderwijs (MBO 1-4) vormt de ruggengraat van deze baan. Voor sommige studenten is het MBO en de kwalificatie die toegang tot de arbeidsmarkt biedt het einde van het initiële beroepsonderwijs. MBO 4 afgestudeerden kunnen doorgaan met hun studie in het hoger beroepsonderwijs (HBO). Ongeveer 50% van de afgestudeerden van niveau 4 gaat door in het hoger beroepsonderwijs zonder hun studie te onderbreken.

Figuur 2 toont de geschatte stromen van leerlingen die binnen het systeem overstappen, evenals de uitstroom (met en zonder een kwalificatie / diploma). De percentages worden berekend op basis van een cohort van leerlingen die het lager onderwijs verlaten in 2014 (100%); schat geschatte stromen in één leeftijdscohort. De stromingen laten zien dat, hoewel in de praktijk niet zo gebruikelijk, cursisten van het beroepstraject naar het algemene traject kunnen gaan en vice versa.

In het derde jaar van het secundair onderwijs zit 45% van de lerenden in algemene programma's (havo / vwo), terwijl 53% een lager middelbaar voorbereidend beroepsvoorbereidend programma (vmbo) (2014/2015) volgt. De helft van de VMBOstudenten heeft een beroepsgerichte opleiding; de anderen volgen de algemene programma's aangeboden door VMBO-scholen; dit impliceert dat de meeste leerlingen op de leeftijd van 15 (72%) in algemene programma's zijn. Het aandeel van lerenden in beroepsonderwijs en -opleiding is in het afgelopen decennium afgenomen (van 34% in 2004/5 tot 28% in 2014/15).

Figuur 2. Leerlingenstroom in 2015 tussen verschillende delen van Nederlands onderwijs en opleiding en uitstroom,% op basis van een cohort van leerlingen die het lager onderwijs verlaten (100%).

NB: SBAO: speciaal basisonderwijs; HAVO: algemeen vormend voortgezet onderwijs; SO: speciaal onderwijs; VWO: voorbereidend wetenschappelijk onderwijs; PRO: arbeidsgerichte praktijkopleiding; MBO: hoger middelbaar beroepsonderwijs; VSO: voortgezet speciaal onderwijs; HBO: hoger beroepsonderwijs; VO: lager secundair onderwijs; WO: academisch hoger onderwijs; VMBO: voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs.

Source: Onderwijs in Cijfers [accessed 28.10.2015].

Cedefop (2016). Vocational education and training in the Netherlands: short description. Luxembourg:

2. Implementatie in Nederland niveau 4 en 5 voor de opleiding tot ervaringsdeskundige in de GGZ Erasmus+ project 2019-2021

Ontwikkeling en voorgeschiedenis

Vanaf 1998 werden voorbereidingen getroffen om te komen tot opleidingen voor ervaringsdeskundigen in de GGZ. Het waren de ervaringsdeskundigen zelf die daartoe aanzetten hebben gegeven. In die fase bestond nog niet de ambitie om tot nationaal erkende diploma's te komen. Wel bestond de behoefte om voor het eigen vakgebied een gedegen basis voor de uitvoering te ontwikkelen. Dat hield mede verband met de toenmalige grote verscheidenheid in niveau en kwaliteit van initiatieven om tot opleidingen te komen. Vertegenwoordigers van de later op te richten Vereniging van Ervaringsdeskundigen (VVED) hebben hieraan meegewerkt.

In 2004 ontstond de eerste (MBO) opleiding (niveau 4) aan het Regionaal Opleidingscentrum (ROC) Zadkine in Rotterdam. In 2006 volgden een aantal andere ROC's met het aanbieden van deze opleiding (instellingen in het platform Ervaringsdeskundigheid Zorg en Welzijn regio Utrecht, de Edasu opleiding voor specifieke doelgroepen en het Summa College in samenwerking met Markieza in Eindhoven). De opleidingen worden Begeleiden met Ervaringsdeskundigheid (BGE) genoemd. In 2017 werden deze opleidingen erkend door de Onderwijsinspectie MBO. Onderdeel van die erkenning was het zogeheten Keuzedeel Ervaringsdeskundigheid waarin "inzetten van ervaringsdeskundigheid", "begeleiding cliënt bij herstelprocessen door inzet van ervaringsdeskundigheid" en "versterking van het inzetten van ervaringsdeskundigheid in de organisatie" werden uitgewerkt. Het proces van (her)accreditatie houdt in dat de Inspectie de kwaliteit van de opleidingen monitort en steekproefsgewijs nader onderzoek doet. De inspectie voert deze activiteiten niet zelf uit maar laat de uitvoering over aan gecertificeerde uitvoeringsorganisaties. Dit zijn geen overheidsinstanties maar private rechtspersonen.

Vanaf 2006 kwamen er geleidelijk aan HBO Associated Degree (AD)(niveau 5) opleidingen beschikbaar. In 2019 waren er 4 van deze HBO opleidingen operationeel bij de Hanzehogeschool Groningen, Fontys Hogeschool in Eindhoven, de Hogeschool Saxion

(Windesheim) in Zwolle en de Hogeschool van Amsterdam (HVA). In 2021 werd deze opleiding ook gerealiseerd aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) zodat er nu in totaal nu 5 HBO opleidingen bestaan. (Her)accreditatie valt onder de inspectie van het Hoger Onderwijs. Ook hier geldt dat de inspectie het toetsen van de kwaliteit overlaat aan uitvoeringsorganisaties. Onderwijsinstellingen moeten periodiek documentatie aanleveren, er vinden visitaties plaats en op basis van visitatierapporten vindt (her)accreditatie plaats. Accreditaties worden aangevraagd bij de Nederlands-Vlaamse accreditatieorganisatie (NVAO).

Opleidingsresultaten getoetst aan leeruitkomsten op de niveaus 4 (MBO) en 5 (HBO AD)

In de beide opleidingen worden 4 leerlijnen onderscheiden:

1de leerlijn persoonlijke en professionele ontwikkeling

2de leerlijn kennis van herstel en ervaringsdeskundigheid

3de leerlijn kerntaken ervaringsdeskundige bestaande uit 3 onderdelen:

- Ondersteuning bij individuele herstelprocessen
- Inrichting van herstelondersteunende zorg
- Creëren van maatschappelijke kansen

4de leerlijn praktijkleren

Bij alle leerlijnen wordt aandacht besteed aan kritische beroepssituaties zoals die voor het beroep van ervaringsdeskundige zijn benoemd in het beroepscompetentieprofiel. Het betreft:

- Nabijheid versus afstand
- Zingeving versus zinloosheid en het kunnen verdragen van pijn
- Kracht versus kwetsbaarheid
- Trots versus schaamte
- Nieuwe versus bestaande cultuurwaarden

De beschrijving van de leerlijnen bevat een deel dat zowel voor niveau 4 als voor niveau 5 van toepassing is. Daarnaast wordt aangegeven welke extra opleidingsresultaten van toepassing zijn voor niveau 5.

De leerlijn persoonlijke en professionele ontwikkeling

De gemeenschappelijke leeruitkomsten op de niveaus 4 en 5 betreffen:

- 1 het kunnen delen van eigen ervaringen, het kunnen uitwisselen daarvan en het daarmee ondersteunen van cliënten
- 2 in staat zijn om reflectie op de eigen ervaring in verband te brengen met het voornemen om ervaringsdeskundige te worden
- 3 in staat zijn om zich te oriënteren op de rollen die de ervaringsdeskundige kan spelen als professional en in de organisatorische en maatschappelijke omgeving
- 4 het kunnen beschrijven van de wijze waarop eigen ervaringen en opvattingen bevorderend en belemmerend kunnen zijn in de interactie met de cliënt zodanig dat op grond hiervan een leerdoel kan worden geformuleerd
- 5 in staat zijn om het belang van nationale ontwikkelingen op het gebied van herstel en ervaringsdeskundigheid zich eigen te maken
- 6 het kunnen benoemen van ethische en normatieve aspecten die belang zijn voor een goede beroepsuitoefening.

Voor het realiseren van de leeruitkomsten op niveau 5 worden naast de gezamenlijke kwalificaties de volgende aanvullende kwalificaties geformuleerd bij:

- Leeruitkomst 3- het kunnen analyseren van meer ingewikkelde (organisatorische en maatschappelijke) omgevingen om vervolgens in staat te zijn om daarbinnen de rol van de ervaringsdeskundige te bepalen
- Leeruitkomst -4- het in staat zijn om een leerdoel te ontwikkelen waarin de interactie op meerdere organisatorische niveaus wordt uitgewerkt
- Leeruitkomst-5- het kunnen formuleren van het nationaal belang op het gebied van herstel en ervaringsdeskundigheid voor andere organisatorische en maatschappelijke domeinen
- Leeruitkomst -6- het kunnen identificeren van de verscheidene perspectieven en tegenstellingen bij het hanteren van de ethische en normatieve aspecten voor de beroepsuitoefening.

De leerlijn kennis van herstel en ervaringsdeskundigheid

De gemeenschappelijke leeruitkomsten voor niveau 4 en 5 betreffen:

- 1 het zich eigen gemaakt hebben van de concepten herstel, empowerment en stigma, ervaringskennis, ervaringsdeskundigheid en herstelondersteunende zorg en deze kunnen toepassen op het eigen professionele handelen alsook in teamverband
- 2 kennis dragen van de geschiedenis van de cliëntenbeweging en andere cliëntennetwerken

- 3 in staat zijn de verschillen tussen wetenschappelijke kennis, professionele kennis en ervaringskennis te definiëren.

Voor het realiseren van de leeruitkomsten op niveau 5 worden naast de gezamenlijke kwalificaties de volgende aanvullende kwalificaties geformuleerd bij:

- Leeruitkomst -1- in staat zijn om de concepten toe te passen binnen de gehele organisatie of een ander van toepassing zijnde professioneel netwerk
- Leeruitkomst -2- het kunnen definiëren van potentiële rollen van ervaringsdeskundigen in de verschillende cliënten (belangen) netwerken
- Leeruitkomst -3- het in staat zijn om het onderscheid tussen de verschillende vormen van kennis buiten de organisatie onder woorden te brengen daarbij gebruik makend van voorbeelden.

Leerlijn kerntaken ervaringsdeskundige

onderdeel 1: ondersteuning bij individuele herstelprocessen

De gemeenschappelijke leeruitkomsten van niveau 4 en 5 betreffen:

- 1 In staat zijn om op aansprekende en gefundeerde manier aan te tonen dat er in alle gevallen sprake is van hoop op herstel
- 2 het kunnen geven van voorbeelden van methoden van zelfhulp waaronder WRAP (zie glossary), "Herstellen doe je zelf" en Herstelwerkgroepen, die mensen ondersteuning kunnen bieden bij herstel
- 3 Het bij groepsactiviteiten en trainingen ruimte kunnen bieden voor emoties, gevoelens en het herkennen van de eigen veerkracht bij cliënten en het stimuleren van uitwisseling van hun ervaringen
- 4 Het in staat zijn om cliënten individueel en bij voorkeur in groepsverband te ondersteunen bij hun herstel waarbij de eigen ervaringen zo worden ingezet dat die voor de cliënten een belangrijke meerwaarde hebben in hun herstelproces
- 5 Het kunnen vragen van feedback van cliënten en collega's op de eigen professionele inzet van ervaringsdeskundigheid en wanneer aangewezen in staat zijn om de eigen werkwijze daarop aan te passen.

Voor het realiseren van de leeruitkomsten op niveau 5 worden naast de gezamenlijke kwalificaties de volgende aanvullende kwalificaties geformuleerd bij:

- Leeruitkomst -1- in staat zijn om de gefundeerde visie op hoop verder concreet te maken in aansluiting op de behoeften en kennisniveaus van cliënten en daarbij meer (inspiratie)bronnen te betrekken bij hun feitelijke omstandigheden

- Leeruitkomst -2- in staat zijn om de verschillende methoden van zelfhulp aan elkaar te relateren alsook de overeenkomsten en verschillen daartussen te benoemen
- Leeruitkomst -5- het kunnen vragen en geven van feedback binnen een bredere werkpraktijk en de verschillende onderdelen van andere netwerken en sectoren, waarbij de ontvangen feedback wordt geanalyseerd en vertaald naar die bredere werkpraktijk, netwerken en sectoren.

Leerlijn kerntaken ervaringsdeskundige

onderdeel 2: inrichting van herstelondersteunende zorg

De gemeenschappelijke leeruitkomsten voor niveau 4 en 5 betreffen:

- 1 kunnen aangeven hoe herstelondersteunende zorg binnen het team kan worden vormgegeven en wat de rol van ervaringsdeskundigen daarbij is
- 2 in staat zijn om de bestaande zorg kritisch te beoordelen in de mate waarin de gehanteerde werkwijzen en interventies herstelbevorderend of herstelbelemmerend zijn en daarover in dialoog te gaan met collega's
- 3 het kunnen betrekken van cliënten in ontwikkelingen van de zorg waarbij de daaruit verkregen input als advies aan collega's wordt aangeboden
- 4 met gebruik van narratieve elementen een presentatie kunnen voorbereiden waarmee de essentie van herstel en de inzet van ervaringsdeskundigheid wordt overgebracht.

Voor het realiseren van de leeruitkomsten op niveau 5 worden naast de gezamenlijke kwalificaties de volgende aanvullende kwalificaties geformuleerd bij:

- Leeruitkomst-1- het kunnen adviseren betreffende de inzet van ervaringsdeskundigheid op alle organisatorische niveaus waarbij per niveau of organisatorische eenheid het advies wordt gespecificeerd
- Leeruitkomst -2- in staat zijn om bij het benoemen van herstelbevorderende en herstelbelemmerende factoren de bredere organisatorische en maatschappelijke context te betrekken en de daarbinnen bestaande verschillen van opvatting aan te geven
- Leeruitkomst -3- het kunnen betrekken van cliënten bij meer ingewikkelde ontwikkelingen waarbij, bij het formuleren van een advies, de beleidsmatige aspecten voor de verschillende organisatorische niveaus aan de orde worden gesteld.

Uitsluitend van toepassing op niveau 5 is:

- Het op beleidsniveau kunnen analyseren van problemen in de praktijk van herstel en ervaringsdeskundigheid in de organisatie en op grond daarvan, gebruikmakend van de eigen visie, het kunnen formuleren van een advies om tot verbetering te komen.

Leerlijn kerntaken ervaringsdeskundige

onderdeel 3: creëren van maatschappelijke kansen

De gemeenschappelijke leeruitkomsten voor niveau 4 en 5 betreffen:

1. Het kunnen geven van voorbeelden van de manier waarop methoden van rehabilitatie, netwerkontwikkeling en participatie gebruikt kunnen worden om maatschappelijke participatie en emancipatie te ondersteunen
2. het kunnen leveren van een bijdrage aan (cliënt)initiatieven op het gebied van ervaringsdeskundigheid
3. het buiten de eigen organisatie kunnen geven van voorlichting en het met externen de dialoog kunnen aangaan over herstelondersteuning en het toepassen van ervaringsdeskundigheid
4. het in staat zijn om stigmatisering te herkennen en te benoemen en daarnaast een bijdrage te leveren aan activiteiten ten behoeve van destigmatisering.

Voor het realiseren van leeruitkomsten op niveau 5 worden naast de gezamenlijke kwalificaties de volgende aanvullende kwalificaties geformuleerd bij:

- Leeruitkomst-2- het kunnen initiëren van (cliënt)initiatieven op het gebied van ervaringsdeskundigheid
- Leeruitkomst-3- in staat zijn een bijdrage te leveren aan de verwerving van opdrachten ten behoeve van deskundigheidsbevordering op het gebied van herstel en ervaringsdeskundigheid
- Leeruitkomst-4- in staat zijn om activiteiten op het gebied van destigmatisering te initiëren.

Uitsluitend van toepassing op niveau 5 is:

- In staat zijn om de huidige situatie te analyseren door gebruikmaking van theorieën op het gebied van rehabilitatie, kwartiermaken en destigmatisering om in aansluiting daarop een agendavoorstel te doen voor de verbetering van sociale aansluiting.

Leerlijn praktijkleren

In het Beroepscompetentieprofiel is aangegeven in welke werksettingen binnen zorg en welzijn werkplekken kunnen worden aangeboden indien deze voldoen aan bepaalde

criteria. Het betreft werkplekken in GGZ instellingen, forensische zorg, jeugdhulpverlening, cliëntenorganisaties, maatschappelijke dienstverlening en vluchtelingencentra. Meer recent is er een toenemende vraag naar ervaringsdeskundigheid in gevangenissen, schuldhulpverlening, sociale diensten, UWV en gemeenten.

De criteria waaraan werksettingen moeten voldoen betreffen:

- *de professionele context* waaronder wordt begrepen dat er een taakbeschrijving bestaat, er sprake is van werken in teamverband, waarin bij voorkeur een ervaringsdeskundige werkzaam is. Teamleden hebben kennis van herstel en de rol van de ervaringsdeskundige daarbij
- *inrichting van de werkzaamheden* zoals ruimte voor oriëntatie op en rond de werkplek, contacten met andere ervaringsdeskundigen waarmee gezamenlijke activiteiten uitgevoerd kunnen worden en de gelegenheid om zich diverse rollen van de ervaringsdeskundige eigen te kunnen maken
- Begeleiding waarbij het opleidingsniveau van de vaste praktijkbegeleider voldoet, de mogelijkheid van intervisie bestaat, er voldoende frequent begeleidingsgesprekken plaatsvinden, er een persoonlijk leerplan wordt opgesteld, de praktijkbegeleider een signalerende functie heeft naar de opleiding en die er bovendien voor waakt dat de student niet wordt ingezet voor oneigenlijke taken (waaronder reguliere hulpverleningstaken)
- *Beoordeling van het praktijkleren* waarbij leeruitkomsten van het praktijkleren worden gerelateerd aan de competenties die in de voorgaande leerlijnen zijn benoemd. Beoordeling vindt plaats door twee daartoe geschoolde begeleiders, waarvan er bij voorkeur één een ervaringsdeskundige is. De beoordeling kan worden aangevuld met feedback van cliënten en andere teamleden. Hoofdthema's bij de beoordeling zijn herstelgericht werken met cliënten, het binnen en vanuit zorg en welzijnsorganisaties werkzaam zijn en het werken aan de eigen professionalisering.

Studiebelasting

Het aantal uren dat dient te worden besteed aan de theoretische opleiding en het leren op de werkplek is voor de MBO opleiding (niveau 4) en de HBO AD opleiding (niveau 5) gelijk. De theoretische opleiding duurt 2 jaar met 80 opleidingsdagen van 7 uur. Supervisie bedraagt 45 uur.

Aan de stage (leren op de werkplek) wordt twee en een halve dag (19 uur) per week besteed.

Verbetering van de beschikbaarheid van de MBO en HBO AD in Nederland

Het aantal beschikbare en erkende opleidingen in Nederland is nog steeds aan het toenemen. Het streven is erop gericht dat een verdere geografische spreiding daarvan wordt gerealiseerd zodanig dat deze voor alle studenten toegankelijk en bereikbaar worden. Er wordt vanuit gegaan dat er in iedere provincie beide vormen van opleiding beschikbaar komen. Afwijkingen daarop zijn denkbaar als rekening gehouden wordt met (een beperkte) dichtheid van de bevolking. Met name in de provincie Limburg zijn nog nieuwe initiatieven noodzakelijk.

Geraadpleegde bronnen

“Leerplan Ervaringsdeskundigheid in Zorg en Welzijn”(oktober 2017) uitgegeven door Akwa GGZ (Alliantie kwaliteit in de Geestelijke gezondheidszorg gevormd door Phrenos kenniscentrum, Trimbos instituut, GGZ Nederland en de RIBW Alliantie).